

Standardemballage med personligt præg

20 år med kontinuerlig vækst – Jakodan har
lyttet til kunderne med succes

Jens Broch fra
Sunset Boulevard

Det kræver
mod at
begrave *plejer*

Priserne vælter ind

Den vildeste
virksomhed
ligger i Kolding

Genial ide blev
til virkelighed

Kyllingefarmen
opvarmer
golfklubben

Magasinet VÆKST. Et magasin **om** erhvervslivet i Kolding Kommune – **til** det lokale erhvervsliv. En fælles fortælling, så virksomheder klædes på til at blive klogere på hinanden, og det der foregår. **Foto** – Billeder taget af lokal fotograf med blik for de gode situationer. **Artikler** – Alle artikler er udelukkende produceret af lokale, der kender til livet i Kolding Kommune. **Trykkeri** – Magasinet er trykt hos From Grafisk, så det også er lokale kræfter, der sørger for den sidste finish. **Bæredygtigt tryk** – Der er valgt et bæredygtigt papir til magasinet, da det er trykt på genbrugspapir. **Socialøkonomisk distribution** – Magasinet distribueres til alle virksomheder af SlotssøBadet. En socialøkonomisk virksomhed, der opkvalificerer de svageste personer, som står uden for arbejdsmarkedet, til at komme ind på arbejdsmarkedet og klare sig selv stærkt, videre frem.

**Kolding
Kommune**
en del af trekantområdet

Sammen designer vi livet

Redaktør Cathrine Reinert
Ansvarshavende Lars Svoger
Layout Mona Høilund Jepsen
Korrektur Troels Vinding
Foto Palle Peter Skov

Udgivet af Kolding Kommune og
Business Kolding
Oplag 6.000 stk.
Tryk From Grafisk

BUSINESS KOLDING

Trykt på Nautilus Classic som er fremstillet
af 100% indsamlede genbrugsfibre

Miljømærket for
ansvarligt skovbrug

Indhold

Superlækre lækkerier 4
Håndværk med fokus på unik kvalitet og de bedste råvarer

TEMA – Dimittender er et frisk pust 9
Dimittender fra designuddannelserne giver virksomheder unikke muligheder

Jens Broch brød alle normer 15
Han har revolutioneret måder og metoder i Sunset Boulevard med kæmpe succes

TEMA – Overskudsprodukter 20
Varme fra lortevand og kyllinger er bæredygtig bonus

Jacodan laver pap til guld 24
Successen er designet af de vildeste emballager til alle typer kunder

Vi bygger med god samvittighed 28
Det nye er gammelt, det er træ, genbrug og biobaserede materialer

Fra kornmark til insektyldt slaraffenland 30
Landmand høster vilde priser efter pløjemark blev naturperle

Kongernes Samling Koldinghus 34
Unikke oplevelser på Kongeslottet Koldinghus hvor både gæster og kongelige strømmer til

Grøn omstilling er guld værd 36
De udvikler de vildeste job til den grønne omstilling

TEMA – Bæredygtig mad 38
Madspild er en dødsynd og lokale råvarer er i fokus

TEMA – Fremtidens arbejdskraft 42
Eleverne skal påvirkes allerede i folkeskolen

Tradition for kaffe, chokolade og godt brød

Af Tanja Marek

Kolding har en lang og stolt tradition som kaffeby, men også chokoladen har en mangeårig historie i byen. Og det samme har det gode brød. Passionen for de gode råvarer og det gode håndværk har drevet mange virksomheder både den gang og i dag.

På FDB's første fabrik, der blev opført i hjertet af Kolding tilbage i 1896, blev der primært produceret kaffe og chokolade. Fabrikken var i øvrigt den første andelsejede fabrik i Danmark. I 1922 opførte de en stor chokoladefabrik i Brostræde der senere i 1977 flyttede til Platinvej til det der kom til at hedde Nordchokolad A/S, men som senere lukkede.

Også Merrild Kaffe har sin oprindelse i Kolding. Da Møller Merrild i 1956 blev gift med Vera, åbnede de forretning på Enevold Sørensens Vej, og her blev grundstenen lagt til den kaffefabrik der åbnede i 1969 på Lærkevej. Alle, der har boet i Kolding frem til fabrikken lukkede i 2011, kan huske duften af ristet kaffe der altid lå i luften i området.

Du skal her møde tre virksomheder der alle drives af passionen for de gode råvarer og det gode håndværk. Beanster Baker og Nordic Coffee House er begge iværksættervirksomheder i rivende udvikling mens Ole Chokolade er en gammel familievirksomhed med stolte traditioner.

Hos Beanster Baker er det gode håndværk i fokus

Mikrobageriet Beanster Baker blev startet under corona af Benjamin Wolters i Bjert Gammel Brugs i Sdr. Bjert. Her bruges en del af tiden på at nørde detaljerne i hvordan man bager det perfekte surdejsbrød, så man får et frisk velduftende surdejsbrød med en sprød skorpe og en saftig krumme.

Det tager næsten tre døgn at bage et surdejsbrød. Det gode ved surdejen er at 70-80 procent stivelse bliver nedbrudt. Det indeholder naturlige mælke- og eddikesyrer der er med til at holde tarmen sund. De naturlige sukkerarter giver brødet en blank og gylden overflade – og så dufter det bare anderledes.

Benjamin er udlært kok, men har arbejdet med at bage på fuld tid de seneste 10 år, han ved hvad han taler om, og har da også undervist mange andre kokke og bagere i at lave det perfekte surdejsbrød.

Har du lyst til selv at komme i gang, så kan du også købe forskellige meltyper og bageredskaber i butikken.

Chokoladeeventyr i Kolding

Ole Chokolade i Nr. Bjert er et lille stykke Kolding-historie. Chokoladeeventyret blev startet i et snævert baglokale tilbage i 1966 af Mariannes far. I dag er det Marianne Ellerkamp og hendes mand Carsten Ellerkamp der stolt løfter de håndværksmæssige traditioner videre og laver chokolade med kærlighed til den traditionelle smag af kompromisløs kvalitet.

Det hele begyndte med flødeboller, og de laves stadig efter samme originale opskrift – dog er bunden skiftet ud med marcipan. Chokoladerne er tidløse klassikere lavet af de bedste råvarer, og altid med et blik til marcipanens sødme, nougatens blødhed og chokoladens balance – og her er alt lavet i hånden.

Hos Ole Chokolade er der altid fokus på det gode håndværk. I baglokalet står flere originale Heidelberg-trykmaskiner, så de selv kan trykke, præge og standse de elegante æsker.

Har du lyst til at smage, kan du besøge butikken i Nr. Bjert.

Passion for god kaffe

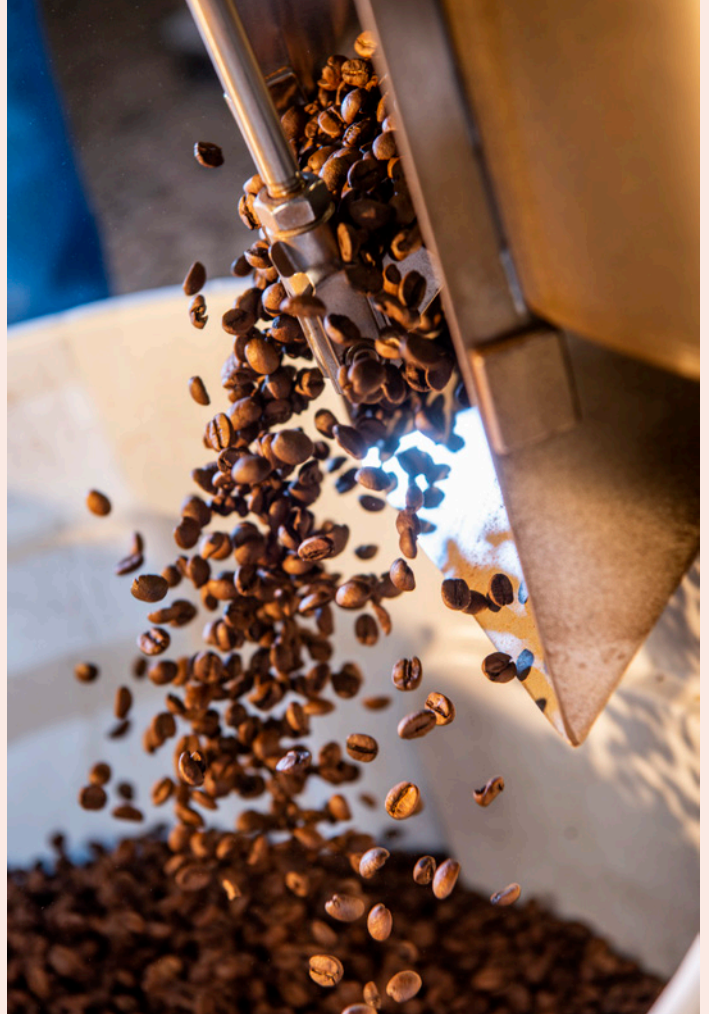
Læn dig tilbage, og nyd en god kop kaffe...

Michael Mølbæk er en rigtig kaffenørd. Allerede inden han startede kafferisteriet Nordic Coffee House i Nr. Bjert eksperimenterede han med kafferisteri, ristningsprofiler og smagsnoter hjemme i det private køkken.

Udgangspunktet for en god kaffe er altid friske grønne bønner af høj kvalitet. Bønnerne bliver nænsomt ristet, så sødme og bønnernes egen smag bevares inden den bliver sendt ud til restauranter og virksomheder.

Michaels mål er at få danskerne til at drikke mindre kaffe – men bedre kaffe.

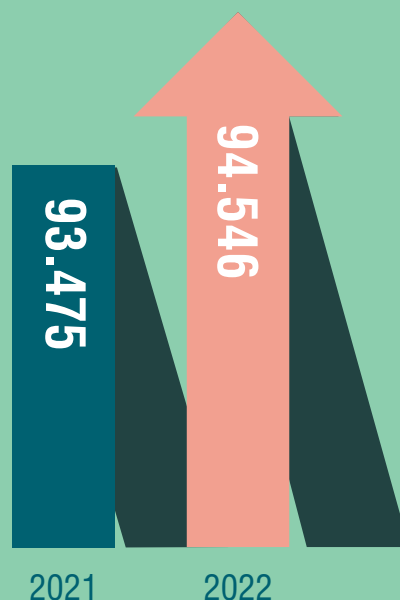
Det er passionen for de gode råvarer der driver Michael. Han bruger meget tid på at finde de rette leverandører som gerne er mindre kaffefarmere der har fokus på bæredygtighed, økologi og gode arbejdsforhold for deres medarbejdere.

K

Aldrig har Kolding været mere populær at bo i:
Nettovækst i 2022 på **1.071**
borgere til et befolkningsantal
på nu 94.546

(Kilde: Kolding Kommune)

980

Langt flere er kommet i arbejde end tidligere. I 2022 var der 980 flere beskæftigede end året før – opgjort i fuldstillinger

(Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering)

Langt flere nyuddannede fra Kolding finder job

F.eks. er dimittendledigheden hos UC SYD faldet fra 9 - 2 procent

(Kilde: Kolding Kommune)

Nye øjne og ny viden udvikler din virksomhed

Hvert år springer nye dimittender ud fra Campus Kolding, og selvom titlerne måske ikke lige lyder som noget du kender, så kan det være en god idé at ansætte dem.

Af Rie Nielsen

En designer kan nemlig også bruges i en industrivirksomhed, og de nyuddannede er opdaterede om de nyeste trends og produktionsformer. I Kolding har vi et væld af designrelaterede uddannelser som alle har den udfordring at virksomhederne ikke kender deres potentiale. Derfor arbejder kommunens jobcenter og Business Kolding tæt sammen med uddannelsesinstitutionerne, og der afholdes hvert år arrangementer hvor virksomhederne kan få et indblik i de færdigheder som de nyuddannede har.

Men hvis man som virksomhed vil leve op til FN's verdensmål eller fremstille mere bæredygtigt, så kan de nyuddannede være med til at lægge produktionen om eller finde alternativer til fremstilling af produkter.

De seneste år er ledigheden for dimittender styrtdykket, og langt flere er kommet i job, så det er begyndt at gå den rigtige vej. Men ledigheden blandt de designuddannede er dog stadig stor da de unge ikke kan få fodfæste på arbejdsmarkedet.

Læs med her og bliv klogere på hvordan en designleder bidrager med sin faglighed i en udviklingsafdeling, og hvordan SDU og designskolen bygger bro til erhvervslivet via et særligt projektet.

Designuddannelser i Kolding

- Designledelse
- Designstudier
- Industrielt design
- IT Product Development
- Kommunikationsdesign
- Mode og tekstil
- Web Communication Design
- Lyddesign

Ambitiøst koncept bygger bro

Studerende gav bud på hvordan Mos Mosh kan designe tøj, så det bliver lettere at genbruge materialerne.

Selv om erhvervsliv og universiteter bor dør om dør i Kolding, kan det være svært for virksomheder og kandidater at få øje på hinanden.

Det forsøger SDU og Designskolen at gøre noget ved via forløbet SPIN-IN for Sustainability. Her inviteres studerende og nye dimittender fra forskellige uddannelser ind på en virksomhed i et kort forløb og hjælper med at løse en udfordring.

Cirkulært tøjdesign

I efteråret 2022 deltog fem dimittender og studerende i et SPIN-IN-forløb hos Mos Mosh og firmaets CSR-ansvarlige Dorthe Tørngren. Det var tre fra designskolen og to fra SDU med uddannelser inden for mode, cirkulært design, økonomi og forretningsudvikling.

Dorthe Tørngren stillede opgaven: Hvordan kan Mos Mosh designe tøj, så det bliver lettere at genbruge materialerne? Gruppen fik en introduktion til virksomheden, og arbejdede så alene med opgaven i fire uger hvorpå de vendte tilbage med bud på forskellige løsninger.

– Nå man arbejder sammen med folk med andre fagligheder, kommer man til at forstå en problemstilling fra andre vinkler. Det er spændende med så mange vinkler på bæredygtighed, mener Amarins Abma som deltog som nyuddannet fra Designskolen med viden om cirkulært design.

Gruppen påpegede bl.a. at det er vigtigt at skabe dialog på tværs af virksomhedens organisation, så det ikke kun er én person der har ansvaret for de forandringer som skal til for at designe mere bæredygtigt.

– Det skal være tydeligt kommunikeret fra ledelsen at alle bør arbejde sammen om et mere cirkulært design. Derfor foreslog vi at én fra hver afdeling indgår i et bæredygtighedsteam, så alle ved hvad der foregår og deltager i omstillingen, forklarer Amarins Abma.

Samarbejde er en muskel

Det imponerer Dorthe Tørngren hvad de fem kunne nå på kort tid med så lidt forhåndsviden.

– Gruppen var god til at se problemstillingerne oppefra og til at gå bag om opgaven. De så at hele virksomheden skal ændre fokus for at vi kan lave den nødvendige kulturændring. Gruppen påpegede at den grønne omstilling er en langstrakt øvelse, og den gav mig nogle nye værktøjer.

Facilitator og initiativtager til SPIN-IN-konceptet er Lone Toftild der er leder af udvikling hos Institut for Entreprenørskab og Relationsledelse på SDU i Kolding.

– Det er vigtigt at læring afprøves i virkeligheden. Forløbet bygger bro mellem uddannelser og erhvervsliv, men det har også en tværfaglig dimension som tilfører noget ekstra. Det er nemlig vigtigt at de unge øver sig i at samarbejde med andre fagligheder. Det er en muskel der skal trænes, og den muskel er der brug for i erhvervslivet, mener Lone Toftild.

Alle parter er enige om at SPIN-IN for Sustainability er et godt koncept, og de vil klart anbefale det til andre.

FAKTA

Samarbejdspartnerne i projektet er SDU, Designskolen Kolding, Det Kongelige Akademi, Aarhus Universitet og Lifestyle Design Cluster

Dorthe Tørngren (til højre) fra Mos Mosh i Kolding stillede opgaven, og Lone Toftild fra SDU faciliterede processen da de fem dimittender og studerende gennemførte forløbet.

Designledelse og udvikling spiller sammen

Dansk Gummi Industri ansatte for fem år siden designleder Carsten Sommer. I dag er han en del af udviklingsafdelingen der er med til at realisere virksomhedens strategier.

Hos Dansk Gummi Industri var der store forventninger til en ny udviklingsafdeling der blev dannet i foråret 2021.

– Jeg har altid drømt om at få vores egne produkter på hylderne. I mange år var vi rent ordreproducerende, men efter vi har fået Carsten og hans kompetencer, har vi fået mulighed for at udvikle produkter vi har taget patent på. I dag har vi 36 egne produkter på hylderne, fortæller Peter Thomsen.

Peter Thomsen er udviklingsdirektør i virksomheden som han ejer med sin bror Christian Thomsen.

Et kvalificeret samarbejde

Da udviklingsafdelingen blev dannet, havde Carsten Sommer været ansat i virksomheden i tre år. Han kom dertil fordi brødrene Thomsen ønskede at udnytte et affaldsprodukt fra deres produktion. De bad om gode idéer hos HAU, et netværk af designstuderende i Kolding. Carsten Sommer læste designledelse på SDU og bød ind på at forsøge at hjælpe. Peter Thomsen så hvad designledelse kan bruges til, og Carsten Sommer fik et job.

Designledelse kan bl.a. facilitere og kvalificere et samarbejde. Det sker ved at sikre at de rigtige personer bliver inddraget, at forholdene bliver grundigt undersøgt, at de rigtige spørgsmål stilles, og at tingene bliver prøvet af. I Dansk Gummi Industri bliver de kvalificerede samarbejder enten til forbedrede produkter eller helt nye.

– De forskellige kompetencer i Udvikling gør at vi meget hurtigt kan komme op med nye produkter og designe nye løsninger.

Vi får informationer fra sælgerne om hvad kunderne efterspørger, og så brainstormer vi i Udvikling. Det er en kollektiv indsats. Min rolle er bl.a. at samle trådene, forklarer Carsten Sommer.

De spiller sammen som et orkester

De andre fire i Udvikling er en kemiingeniør, en polymer-specialist, en produkt- og procesudvikler og en maskiningeniør.

– Jeg samlede dem for at se om vi kunne udvikle vores egne produkter og realisere vores strategi om at skabe partnerskaber med vores kunder. Og allerede første gang vi holdt møde, var det en fornøjelse. Det var som om det var et helt orkester der spillede sammen, husker Peter Thomsen med et smil.

Det velspillende orkester har bl.a. den fordel at holdet kan reagere lynhurtigt og idéudvikle på baggrund af input direkte fra den virksomhed der har en udfordring.

– Og kunden kan være med fra første streg på papiret til færdigt produkt. Det er fedt at se at kunden nu kommer og beder os om at være med til at løse en udfordring. Det var det vi gerne ville opnå med vores strategi om partnerskaber, forklarer Carsten Sommer.

Og Peter Thomsen supplerer:

– En afdeling med sådan nogle kompetencer er en god investering for virksomheden.

Peter Thomsen (til venstre) og Carsten Sommer har bragt design ind i Dansk Gummi Industri.

Foto: Dansk Gummi Industri

FAKTA

Virksomheden er bl.a. underleverandør til vindmølleindustrien f.eks. med elementer der sikrer vinger og tårne under transport.

Et af de produkter, virksomheden har taget patent på, er en såkaldt "Blade Resting Cradle" – en form for vugge til en vindmøllevinge skabt af en kerne af metal med gummi omkring. Vingen hviler i vuggen når den bliver håndteret.

K

Jens Broch

Mindre arbejdstid og mere glæde

Som administrerende direktør i fastfoodkæden Sunset Boulevard arbejder Jens Broch for effektivisering af sin egen og de ansattes tid – og kæmper mod pseudoarbejde. Det giver høj arbejdsglæde blandt medarbejderne.

Af Mona Østerlund

Det har krævet mod at ændre drastisk på vante arbejdsgange og afdrive 'plejer'. Både fra ledelse og medarbejdere i fastfoodkæden Sunset Boulevards hovedsæde på Nordager i Kolding.

For der skal mod til at satse på at ansatte og ledelse kan nå det samme ved at arbejde en dag mindre hver uge.

– Til gengæld giver følelsen af at være modige sammen her i huset masser af energi, siger Jens Broch som er administrerende direktør i Sunset Boulevard.

Jens Broch kan godt lide at skabe udvikling og resultater sammen med andre, og det kan han som CEO i Sunset Boulevard hvor de knap 50 ansatte i hovedsædet nu er gået fra en fem

til fire dages arbejdsuge på i alt 30 timer – til fuld løn. Torsdag eftermiddag kan fastfoodkædens ansatte ønske hinanden god weekend når de går hjem.

– Jeg forsøger også selv at holde fri om fredagen selv om det ikke altid lykkes helt. Men når det gør, kan jeg mærke at jeg møder ind med fuldt opladede batterier mandag morgen og stor lyst til at tage fat på fire effektive arbejdsdage, siger direktøren.

Selv bruger han gerne fritiden på både at dygtiggøre sig gennem videreuddannelse inden for lederudvikling og at være sammen med sin kone og tre børn derhjemme eller i sommerhuset.

Forsøget med at gå ned i tid begyndte i 2020 med en enkelt "Sunset Friday" om måneden, og blev gradvist til en fast 30 timers arbejdsuge med fri om fredagen. Undervejs har virksomheden afprøvet en række modeller for hvordan det samme antal ansatte kan nå alle opgaver på mindre tid. En del modeller duede ikke og er kasseret igen, men særligt én model har vist sig effektiv: Arbejdsdagen – og det gælder for alle fra IT til økonomi, markedsføring og direktion – er fastlagt nærmest som et skoleskema. Indtil klokken ni er der "almindelig" arbejdstid, fra 9-11 er der såkaldt "rød tid", hvor hver medarbejder arbejder med de opgaver der er vigtigst for den enkelte netop nu. Ingen svarer på mails, taler sammen eller går til møder i de to timer. Fra 11.30-12 er der til gengæld social tid når alle i huset spiser frokost sammen, og først om eftermiddagen er der møder.

– Det har overrasket mig hvor stor en virkning det har. Især de to timers "rød tid" er virkelig noget der batter. Det er ret utroligt hvad man kan nå på to effektive timer hvor man ikke bliver afbrudt, siger Jens Broch.

Mødekulturen har han og de øvrige i huset også gjort drastisk op med.

– Vi vurderer kritisk hvor mange der skal indkaldes til møder, så det kun er de absolut nødvendige. Vi har reduceret antallet af møder med 50 procent, og samtidigt reduceret antallet af mødedeltagere betydeligt. Det gælder også mig, og jeg kan i høj grad se på min mødekalender at jeg i dag har langt færre møder end forhen. Mange beslutninger behøver jeg jo ikke at være med til, forklarer direktøren og pointerer at det, der virker i Sunset Boulevard, ikke nødvendigvis er løsningen i andre virksomheder.

Mere effektivitet og mere tilfredshed

Jens Bloch arbejder som leder ud fra et princip om "tight-loose-tight".

Sunset Boulevard

Landets største danskejede fastfoodkæde med 42 restauranter.

Kæden er ejet af Jeppe Droob, Esbjerg og har hovedsæde på Nordager i Koldings nordlige industri kvarter.

Foto: Sunset Boulevard

Boulevard

“

Vi har taget et kæmpeopgør med ineffektive møder, unødvendige mails og opkald og spildtid. Det kræver meget af os alle, og vi falder stadig i fordi det er så svært, men det er vigtigt at have respekt for hinandens tid.

JENS BROCH

– Det er mig der har ansvaret for at sætte retningen og visualisere hvordan succes ser ud for os, så det er stram styring – tight. Hvordan de enkelte medarbejdere så udfører opgaverne for at nå dertil, blander jeg mig ikke i – det er loose. Der findes mange måder en opgave kan løses på, og her skal medarbejderne have høj indflydelse og lov til at tage ansvar og vise hvad de kan. Jeg tror på at det giver en enorm stor motivation. Til sidst er det tight igen for da følger vi op og ser på om vi kom i mål; hvad vi har lært, og hvad vi kan gøre bedre næste gang, fortæller han.

Sunset-direktøren er meget optaget af at få elimineret pseudoarbejde, altså opgaver som ikke tilfører nogen værdi, og her er vi igen ved noget der kræver mod af både ledelse og medarbejdere for det betyder at alle skal se på egne opgaver og forholde sig til om de er nødvendige. Måske kan en rapport godt være på to sider i stedet for 16 som ingen alligevel kommer igennem.

– Vi har taget et kæmpeopgør med ineffektive møder, unødvendige mails og opkald og spildtid. Det kræver meget af os alle, og vi falder stadig i fordi det er så svært, men det er vigtigt at have respekt for hinandens tid. Vi skal turde gøre op med hvor lang tid vi skal arbejde, og i stedet se på hvilke opgaver der skal løses, siger Jens Broch.

Som et led i kontinuerligt at følge op på om kursen er rigtig, har Sunset Boulevard målt på medarbejdernes holdning til ændringerne i opgaver og arbejdstid, og det viser at langt de fleste er glade for den nye model. 84 procent af medarbejderne svarer at de har fået mere overskud til andet end arbejde; 85 procent mener at en fire dages arbejdsuge er attraktiv, og næsten lige så mange oplever selv at de er blevet mere effektive.

Samtidig steg omsætningen i Sunset Boulevard i 2022 med omkring 25 procent – og det er oven på et 2021 hvor omsætningen var historisk høj.

Jens Broch

CEO i Sunset Boulevard siden 2017 og inden da salgs- og marketingdirektør fra 2013. Han kom til virksomheden med erfaring fra ledelse, strategi, salg, forretningsudvikling og marketing i danske og internationale virksomheder som Starbucks, Cadbury, Cocio og Arla-food.

Medlem af en række bestyrelser.

Træer i stedet for plasticlegotøj

Tænkningen om at se kritisk på egen praksis er den samme når det gælder bæredygtighed. Sunset Boulevard afskaffede i efteråret 2020 traditionen med legetøj i børnemenuer. I stedet giver virksomheden penge til at der kan plantes folkeskove ude i landet, og ved udgangen af 2022 havde kæden sponseret plantningen af en kvart million træer.

– Vi tager bæredygtighed alvorligt og ser på hvad vi kan gøre her og nu, og hvad der giver værdi. I det arbejde har vi vurderet at det er bedre at gøre en forskel for naturen end at fastholde legetøjet. Vi har også erstattet engangsbægre med genanvendelige kopper og fjernet sugerørene i restauranterne, og da vi sidste år fik mulighed for at bygge en ny restaurant i Nørresundby af genbrugssten, slog vi til. For os handler det om at gribe mulighederne frem for at have en forkromet 2030-plan som der ingen garanti er for at nå, siger Jens Broch.

Igen handler det om mod til at gøre op med vaner og "plejer" og også at turde fejle. Filosofien er: Hellere komme lidt galt af sted end slet ikke at komme af sted.

of waste
you

Smart tænkt!

Hvordan kan vi udnytte vores ressourcer bedre? Det er et af tidens store spørgsmål, som kalder på kreative svar. Det er der et par gode eksempler på i Kolding

Af Rie Nielsen

Klimaforandringer... energikrise... inflation... Udfordringerne står i kø i disse år. Og selv om udfordringerne er forskellige, har de det til fælles at det er nødvendigt at tænke kreativt for at overkomme dem. Vi må alle sammen ændre vaner og gøre mange ting anderledes end vi plejer som for eksempel at spare på el og varme.

I Kolding findes der gode eksempler på hvordan man kan udnytte ressourcerne bedre og dermed spare energi og reducere CO₂-udledningen.

Læs på de følgende sider hvordan BlueKolding og Birkemose Golf Club har tænkt smart. De udnytter på hver sin måde en eksisterende ressource og genbruger den til at skabe varme i radiatorerne.

Manager Claus Valter, Birkemose Golf Club, arbejder med FN's verdensmål bl.a. via socialøkonomi, biodiversitet og affaldssortering. Næste projekt er at vande hele golfbanen med regnvand, hvilket er et areal svarende til 50 fodboldbaner.

Her får de varmen

Birkemose Golf Club deler varme med naboen som er en kyllingefarm

Der er mange måder at få varmen på. Én måde kan være at spille golf i det smukke, kuperede terræn ved Birkemose Golf Club nordøst for Kolding. Men man kan jo også bogstaveligt talt FÅ varmen. Og det er netop hvad Birkemose Golf Club gør. Varmen i klubbens bygninger kommer fra en kyllingefarm ca. 700m derfra. Ejeren af farmen ejer også golfklubbens bygninger og jord.

– Vi lejer os ind. Og vi havde længe joket om vi kunne udnytte varmen fra kyllingefarmen i klubbens bygninger. I 2019 gjorde vi alvor af det, og det er vi virkelig glade for oven på stigende energipriser, forklarer Claus Valter der er manager for Birkemose Golf Club.

De frivilliges eget værk

Golfklubben udnytter vand der allerede er varmet op fordi det anvendes i produktionen af frilandskyllinger.

– Vi får varmen gratis. Vi har betalt for systemet i samarbejde med Fonden For Fynske Bank der gav et tilskud, og så har nogle af vores dygtige frivillige med forstand på vvs og entreprenørarbejde selv gravet rørene ned og lavet installationerne. Vi har de mest fantastiske frivillige her i klubben der gerne vil være med til at gøre noget for andre, påpeger Claus Valter.

Klubben har ca. 150 frivillige og er kåret til Danmarks Hyggeligste Golfklub seks år i træk, og har desuden modtaget Business Koldings Verdensmålspris 2022.

FAKTA

Der strømmer 80 grader varmt vand fra kyllingefarmen gennem nedgravede rør til golfklubben. Vandet kører rundt i klubbens varmesystem og forlader det igen ved en temperatur på 30 grader. Vandet bliver sendt tilbage til kyllingefarmen, hvor det atter varmes op til hallen med fritgående kyllinger, og derfra bliver det igen sendt til golfklubben.

Vi bidrager alle til varmen

Renset spildevand er den mest stabile varmekilde man kan få, men endnu udnyttets potentialet ikke fuldt ud. Kolding har et inspirationsprojekt hvor lejligheder opvarmes med energien fra spildevand

I Kolding er der varme i bænken på busterminalen. Varmen kommer fra energien i spildevand, og de seks bænke er første projekt gennemført af forsyningselskabet BlueKolding på en idé om at udnytte rensed spildevand som ressource.

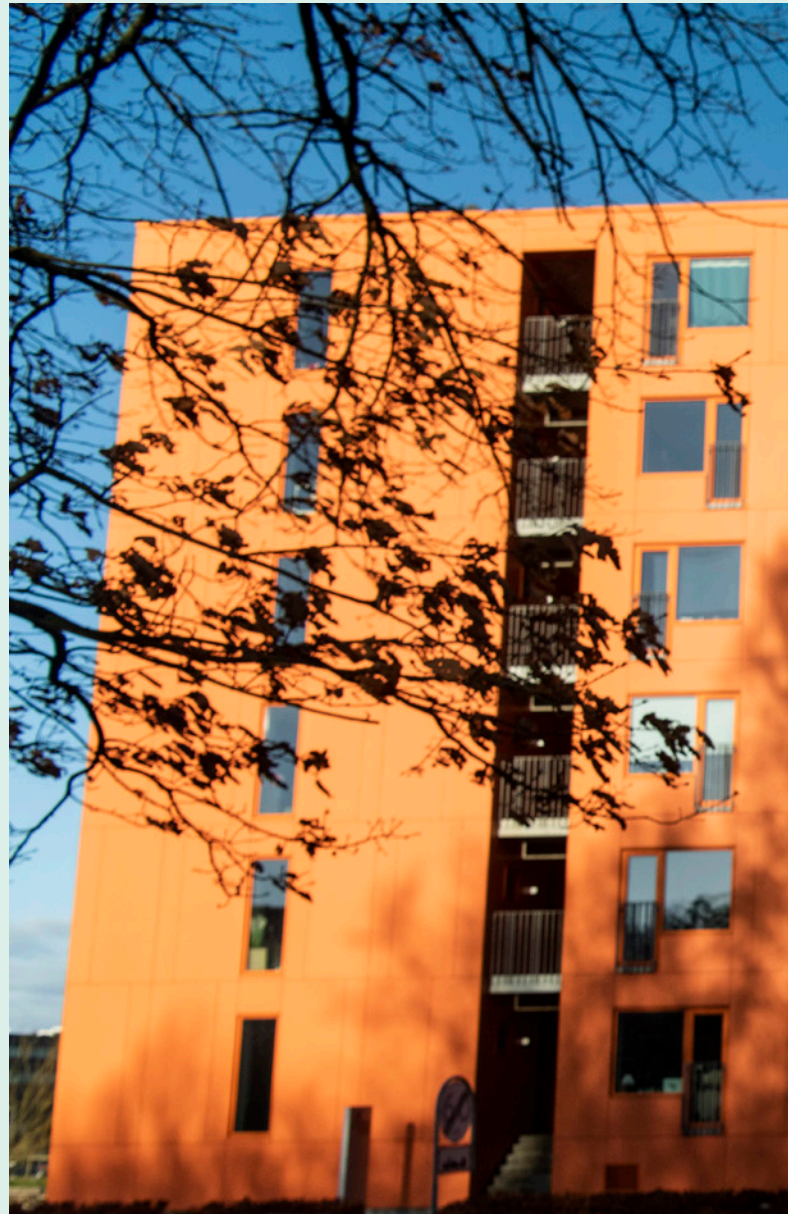
– Vi lukker 15 mia. liter lunkent, rensed spildevand ud i Lillebælt hvert år. Det er jo tosset hvis vi i stedet kan anvende det som bæredygtig varmekilde. Spildevand er den mest stabile varmekilde man kan få for mennesker vil altid producere spildevand. I modsætning til energi f.eks. fra sol og vind hvor vi er afhængige af vejret, forklarer Per Holm, direktør i BlueKolding.

Fra bæk til bolig til by

Næste projekt efter bænken var opvarmning dels af BlueKoldings eget domicil, dels af Alfabos ikoniske orange lejligheds-kompleks der er nabo til BlueKolding. Siden er den orange bygnings nye nabobygning også kommet med. Og senest er BlueKolding i dialog med Alfabo om at levere varme til 112 nye boliger.

– Vi synes det her er så god en idé at næste trin forhåbentlig bliver et helt lokalsamfund nemlig Sdr. Bjert og Sdr. Stenderup. Vi kunne godt selv bygge anlægget. Men heldigvis er fjernvarmetransmissionsfirmaet TVIS interesseret i at investere i anlægget, så det eneste vi i givet fald skal er at levere spildevandet, forklarer Per Holm.

Hvis man udnytter energien i de 15 mia. liter spildevand, der årligt løber gennem BlueKoldings anlæg, kan man opvarme ca. 4.000 husstande med bæredygtig varme.

Den orange bygning er et inspirationsprojekt som har indbragt BlueKolding en Danish Design Award, og som har trukket gæster til Kolding fra den amerikanske kongres og fra Spanien, Portugal, Tyskland og Kina.

FAKTA

Renset spildevand på ca. 8-18 grader, opvarmes til 50 grader ved hjælp af en varmepumpe. Det varme vand fragtes rundt i bænke eller bygninger via et traditionelt rørsystem. Teknologien er den samme som i et køleskab eller en fryser bare med modsat fortegn. Den eneste energi er strøm til varmepumpen. Kommer den fra grøn strøm som vind, sol eller biogas, er løsningen 100 procent CO₂-neutral.

Jakodan lytter sig frem til den rette emballage

Jakodan har specialiseret sig i at designe emballage til mindre firmaer og gøre det muligt for små butikker at give en standardemballage et personligt præg.

Af Anette Jorsal

En brun papirkuvert fremstillet af græs, lyserøde papkasser, og gavebånd der matcher årets modifarver. Det er blot nogle af de emballagevarer på lageret hos Jakodan som siger en hel del om hvorfor virksomheden har haft vækst i 20 år.

Hos Jakodan har de gjort en dyd ud af at lytte til kunderne. Direktør Nina Jørgensen elsker Excel-ark hvor hun samler alle kundernes ønsker. På et tidspunkt kan hun se at flere har udtrykt ønske om lyserøde kasser, og hun designer en kasse og får den sat i produktion. Nu fylder både den lyserøde og den lyseblå kasse pænt på lageret som styres af Jakob Schmidt, medejer og Ninas mand.

Hun lytter også til medarbejderne på kontoret som hun kalder kolleger. De holder øje med modifarverne lige som Nina holder øje med trendspottere.

– Det handler om at være god til at lytte til kunden og fornemme hvad der rører sig i markedet for at designe det rette produkt, siger Nina Jørgensen om én af de væsentligste grunde til at Jakodan årligt har haft en vækst på 18-20 procent. En anden væsentlig årsag er at kunderne kan købe ned til meget små mængder af emballage.

Vækst stak af under corona

Da corona kom, stak væksten helt af. Nina Jørgensen og Jakob Schmidt havde ellers valgt at sende alle medarbejdere hjem, men efter 14 dage måtte de kalde dem tilbage. Alle webshops skulle have mere emballage. Omsætningen blev næsten fordoblet fra 2019-2021.

Jakodan

- Etableret i 2002 af Jakob Schmidt og Nina Jørgensen der stadig var i lære som kontorelev.
- Er flyttet hvert femte år. I 2020 rykket ind på Essen 31 hvor der er bygget et nyt lager.
- Årlig vækst på 18-20 procent
- Omsætning 2019: 26 mio. kr.
Omsætning 2021: 47 mio. kr.
- 11 ansatte

K

Ægteparret begyndte som selvstændige med salg af boblekugler og brune papkasser. I 2005 var webhandlen i gang, og Jakodan fik selv lavet en webshop hvor alle varer lå, og det gik pludselig stærkt da de som nogle af de allerførste i Danmark satte forsendelsesposer i plast til salg.

I de senere år har Nina Jørgensen holdt et vågent øje med den grønne omstilling. Ud over posen fremstillet af træ og græs er der bl.a. også en forsendelsespose hvor plast er erstattet af sukkerrør.

↑ Jakodan har i løbet af 20 år fået fem gazeller og er fire gange kåret til Årets Succesvirksomhed af BDO og Spar Nord.

Nina Jørgensen gør meget ud af at have emballage på hylderne, som kunderne kan give et personligt præg.

HELLO

I AM AN ECO-FRIENDLY BOX.
I HAVE A GREEN HISTORY.
I GREW UP AS A TREE AND WAS MADE INTO CARDBOARD.
I WAS RECYCLED AND NOW I'M THE NEXT GENERATION OF BOXES.
KEEP MY JOURNEY GOING SO I CAN BECOME A BOX AGAIN.
I'M BIODEGRADABLE, CRAFTED IN DENMARK, FSC CERTIFIED AND I LEAVE MINIMAL CARBON FOOTPRINT.
I'M MADE OF 100 % RECYCLED PAPER.
USE ME MORE THAN ONCE AND PLEASE RECYCLE ME AFTER USE.

Jakodans kunder er lige fra maskinfabriker til tøjbutikker, vinforretninger og webshops.

I 2022 havde Kolding 38 Gazelle virksomheder - 6 flere end året før

(Kilde: Børsen)

Karaktergennemsnittet ved
9. klasses afgangsprøve er **3. højest**
i Jylland – kun overgået af Rebild
og Aarhus.

(Kilde: KL's "Kend din kommune")

187

Kolding er en handelsstærk
kommune og ligger med den
højeste handelsomsætning
i Vestdanmark med et indekstal
der lander på 187.

(Kilde: Retail Institute Skandinavias rapport: "Handelsbalancen 2019")

Vi bygger med grøn samvittighed

Mere træ, mere genbrug, flere bio-baserede materialer. Det er nogle af ingredienserne når der skal bygges med grøn samvittighed. Mange leverandører og byggefirmaer skal stille skarpt på bæredygtighed.

Af Anette Jorsal

Byggeriet står for 20 procent af Danmarks samlede CO₂-udledning, og samtidig tegner byggeriet sig for 35 procent af al affald. På verdensplan står byggeriet for 40 procent af den globale CO₂-udledning. Dertil kommer at der bliver brugt så meget sand til beton at der på et tidspunkt vil være mangel på sand. Der er derfor mange gode grunde til at leverandører og byggebranchen selv sætter fokus på den grønne omstilling.

Nogle arbejder med genbrug af byggematerialer. Andre arbejder med at sænke CO₂-belastningen i byggematerialer sådan som f.eks. Alfix gør. Forskere kigger på alternative byggematerialer som halm og tang mens andre har blikket rette mod et bæredygtigt materiale som træ.

Jette Bredahl Jacobsen, professor i miljø- og ressourceøkonomi, har udtalt til Bolius.dk at produktionen af træ oftest er en meget ren produktion ift. at producere cement. Og der er træ nok. Tilvæksten af træ er ifølge Kenny C. Holm fra Holdbar i langt de fleste tilfælde større end afhugningen.

Kilder: Bolius.dk, Dagens Byggeri, Kenny C. Holm

Kenny Holm er oprindeligt udlært tømrer, men har både været produktchef på et savværk samt Product Manager hos bl.a. Würth.

Alfix tænker grønt og bæredygtigt hele vejen – vindstrøm, LED-belysning, sedumtag på det nye lager, og selvfølgelig også i produkterne.

Træmand fra Sjølund puffer til mere træbyggeri

Svaret er meget klart når man spørger træeksperten Kenny C. Holm hvorfor man skal bruge mere træ i byggeriet:

– Fordi vi ikke har råd til IKKE at gøre det. Danmark er et betonland, men cementproduktionen udleder store mængder CO₂. Den mængde skal skæres ned, og det kan vi blandt andet ved at bruge mere træ i byggeriet, siger Kenny C. Holm der med sit firma Holdbar gerne vil gøre bærende træbyggeri mere tilgængeligt og vise at det kan være økonomisk bæredygtigt.

Med sin store erfaring som tømrer og fra lederjob i træbranchen m.m. vejleder han bygherrer og byggevirksomheder i træløsninger blandt andet i bærende konstruktioner i træ. I 2021 har han bl.a. været inde over trædelen af UN17 Village, et stort boligbyggeri i 4-5 etager, og i 2023 er han blandt andet

med på det store træbyggeri på Marmormolen i Københavns Nordhavn tegnet af Henning Larsen Arkitekter.

Interessen for træ i byggeriet vokser markant hos de store investorer, arkitekter og hos nogle byggefirmaer.

– Jeg har i mange år stået på forskellige messer, og det blev aldrig til mere end en sludder for en sladder, men de seneste to-tre år har der været en eksplosiv vækst i interessen for at bygge med træ også i store projekter. Og så skubber udviklingen også til træ. Pensionskasserne har i dag en bæredygtig profil, og nu er der også nye regler for hvordan man ved byggerier på over 1.000 kvadratmeter skal beregne bygningens CO₂-aftryk, siger Kenny C. Holm. Han trækker også på træeksperter i sit store netværk der rækker helt til Tyskland og Italien.

Alfix vil gøre en forskel i en CO₂-belastet branche

En stor international emballageproducent rystede lidt på hovedet da Alfix fra Kolding bestilte papirsække i FSC-certificeret papir. Hvorfor betale mere for emballage når det bare var til et industriprodukt? Jo, det ville Alfix fordi det passer til den familieejede virksomheds værdier og strategi om at gøre en forskel i en mere bæredygtig retning i en byggebranche som er CO₂-belastet.

Alfix fik sine FSC-mærkede søkkel i 2014. Senere er Alfix' bedst sælgende produkt tilført en cement og andre råvarer, hvor CO₂-belastningen er reduceret betydeligt. Den er også tilført et særligt råmateriale som er støvdæmpende og dermed bedre for arbejdsmiljøet. Fliseklæberen er Svane-mærket, er døbt Alfix ProFix Plus og var medvirkende til at Alfix tidligere på året modtog Byggeriets Miljøpris – for anden gang.

– Vi har siden 2000 arbejdet systematisk med bæredygtige tiltag. Vi har en vision om at vi gerne vil vinde og inspirere nordisk byggeri med bæredygtige systemer, og vi vil udvikle produkter som blandt andet er mindre CO₂-belastende, fortæller Anders Bertelsen Toft, direktør og 3. generation i Alfix.

Alfix arbejder med at påvirke bagud i værdikæden, for:

– Vi kan for alvor gøre en forskel hvis vi også kan påvirke underleverandørerne, siger Anders Bertelsen Toft.

Alfix arbejder i dag efter ESG-standarder (vedr. miljø-, sociale og ledelsesmæssige mål), og arbejder aktivt med flere af FN's Verdensmål. Anders Bertelsen Toft er overbevist om, at det også har en betydning når Alfix skal rekruttere.

Fra hvedemark til slaraffenland for dyr og vilde planter

Af Astrid Cramer

I efteråret blev landmand Peter Hindbo hædret af Miljøministeriet med titlen som Danmarks vildeste virksomhed for sit arbejde med at skabe vild natur og biodiversitet på sin ejendom. Året før blev han kåret som Baltic Sea Farmer of The Year for samme indsats.

Titlerne har både overrasket og glædet Peter Hindbo. Han har fået dem for tre års intenst arbejde med at omdanne et 12 hektar stort landbrugsareal til natur med en mangfoldighed af vilde planter, fugle, padder og insekter.

Allermest glad er han dog for at have opnået sin mangeårige drøm om at bo på en naturejendom. Peter Hindbo er vokset op på Stenderup-halvøen hvor en stor interesse for naturen generelt og for fugle i særdeleshed blev næret. Siden blev Peter Hindbo konventionel landmand på en gård i Lejrskov vest for Kolding. Da sønnen i 2018 overtog gården, købte Peter Hindbo i stedet Asbølgård i samme område. Her bliver ejendommens 54 hektar dyrket økologisk.

– Da jeg overtog ejendommen, lavede jeg en aftale med TREFOR Vand om pesticidfri dyrkning da området er indvindingsareal for drikkevandsboringer. Omtrent samtidig så jeg en annonce fra Den Danske Naturfond der efterlyste nye naturprojekter, fortæller Peter Hindbo.

Han fik lavet en ansøgning sammen med blandt andet Kolding Kommune og modtog knap en mio. kr. til at skabe et areal med næringsfattig jord som grobund for vilde overdrevsplanter. For at speede processen op blev arealet dybdepløjet. Den næringsrige jord blev vendt med næringsfattig jord fra 60 cm's dybde. Næringsfattig jord er den bedste grobund for vilde planter, og den indsats har allerede givet pote i stor stil.

Nyt udflugtsmål med vandresti

Biologer fra Kolding Kommune følger udviklingen på arealet tæt, og de er imponerede over det store antal vilde planter der allerede har indtaget det nye naturareal. Normalt tager den proces 30-50 år. Med de mange vilde blomster er en sværm af insekter fulgt med.

– I sensommeren lavede biologerne en måling af insektbestanden herude, og de kunne konstatere at der var 10 gange så mange insekter i sammenligning med et overdrev ved Marielundskoven, fortæller Peter Hindbo.

Helt fra begyndelsen har Peter Hindbo haft en vision om at arealet skulle være åbent for offentligheden. I samarbejde med Kolding Kommune har han lavet en vandresti der snor sig rundt i landskabet. Stien og anvisninger til parkering kan findes på oplevelseskortet på oplevelskolding.dk

K

Ni ponyer af racen Exmoor fungerer som naturplejere på Peter Hindbos naturareal. De holder græsset nede så kan sollyset nå ned til jordoverfladen og give optimale betingelser til mange forskellige blomstrende urter.

Fra 1. januar 2023 skal alle landmænd konvertere fire procent af deres landbrugsareal til natur ifølge et EU-direktiv.

Peter Hindbos bedste råd til at komme i gang er: Kontakt som det første konsulenterne i den lokale landbrugsorganisation, KHL og biologerne i Kolding Kommune. De kan hjælpe med værdifuld viden og sparring.

Gevinst for Kolding at slottet er mere kongeligt

Gæsterne og de kongelige er strømmet til Koldinghus siden slottet blev en del af Kongernes Samling. Slottet er blevet et fyrtårn som er svært at overse, også i udlandet. 80 procent af gæsterne går ned i byen.

Af Anette Jorsal

Koldinghus har fået en stjerne mere efter at slottet er blevet en del af Kongernes Samling. På slottet vises særudstillinger om dronningens broderier, Flora Danica-stellet, Danmarks kronprinsesser og kongeskibet Dannebrog. Og det er godt for Kolding, ja hele Trekantområdet. Martin Perregaard-Bitsch, direktør for turistorganisationen Destination Trekanten, siger:

– Når tyske turister skal vælge, hvor de vil rejse hen, stikker Koldinghus op, og det er ikke kun godt for Koldinghus. Det er godt for hele byen for hvor skal vi spise, og hvor skal vi bo?

Det kræver ifølge Martin Perregaard-Bitsch et fyrtårn, der virkelig rager op, hvis man vil have fat i de attraktive kulturturister. De har forholdsvis mange penge, og de kan rejse uden for sommerferie-perioden.

– Og man skal ikke undervurdere den internationale interesse for det danske monarki. Jeg har deltaget i mange internationale rejsemesser i Tyskland, og det giver SÅ meget omtale hvis man kan få dronningens søster eller en anden kongelig til at komme, siger direktør Martin Perregaard-Bitsch.

Da udstillingen om kongeskibet Dannebrog blev åbnet, var det selveste Kronprins Frederik der kom til Kolding.

Større interesse fra pressen

Thomas Thulstrup, direktør for Kongernes Samling, tror at det betyder enormt meget for by og egn at Koldinghus er blevet en del af Kongernes Samling.

– 80 procent af gæsterne på slottet går ned i byen, men det er i mine øjne lige så vigtigt at mange oplever en stolthed over at bo i en by med et kongeslot som mange gerne vil besøge, siger Thomas Thulstrup.

Rent pressemæssigt kan man på slottet mærke en stor forandring.

– Før kunne det være svært at nå den nationale presse. Det er en helt anden situation nu, og det er ikke mindst takket være at kongefamilien bakker flot op, og det betyder noget i forhold til branding af byen, siger Thomas Thulstrup der er mere end tilfreds:

– Arh, men altså. Jeg prøver en gang imellem at tage armene ned, men det er svært.

Foto: Maria Tuxen Hedegaard

Største gæstetal i mange år

Kongernes Samling Koldinghus havde 150.000 gæster i 2022. Det er det største besøgstal siden 1998 – lige på nær 2018, da godt 170.000 besøgte slottet ifm. at Koldinghus og byen fejrede 750 års jubilæum med en lang række aktiviteter bl.a. udstillingen Magtens smykker. I 2019, året inden corona-udbruddet, var der 127.000 gæster på slottet.

- 80 procent af gæsterne er danskere.
- 20 procent kommer fra udlandet.
- 24 procent af gæsterne kommer fra Sjælland, hvor Kongernes Samling ligger i København (Rosenborg og Amalienborg).
- Undersøgelser viser at 80 procent af slottets gæster også besøger Kolding by.

Kronprinsesse Mary har besøgt Kongernes Samling på Koldinghus flere gange og har bl.a. besøgt systuen.

Foto: Maria Tuxen Hedegaard

De puster til den grønne omstilling

En lang række virksomheder i Kolding Kommune har vækst fordi de er underleverandører til vindmøller, solceller, transformatorstationer o.m.a. og dermed bidrager til den grønne omstilling.

Af Anette Jorsal

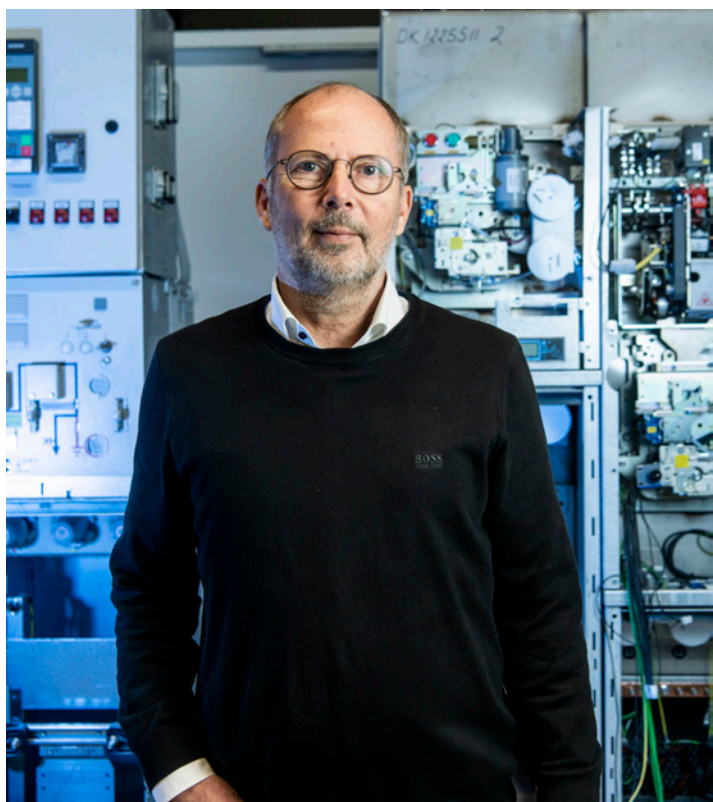
Danmark er ude i én af de største samfundsændringer i disse år. Vi skal stille om til mere grøn energi, samtidig med at udledningen af drivhusgasser skal reduceres markant.

I 2030 skal CO₂-udledningen være reduceret med 70 procent i forhold til tallene i 1990. Det blev vedtaget med Klimaloven i 2020. EU har også en række mål for reduktion af drivhusgasser. Således skal reduktion af CO₂ fra landbrug og transport være reduceret med 30 procent i 2030 i forhold til 2005.

Dansk Industri har vurderet, at det kræver 116.000 årsværk af ufaglærte og faglærte specialister for at nå målet med 70 procent mindre CO₂ i 2030.

I Kolding Kommune bidrager en række virksomheder til den grønne omstilling ved at være underleverandører til blandt andet vindmølleproducenter, solceller, udvidelse af energinettet og meget mere. Tora A/S og Delpro A/S er to af de virksomheder, som har udsigt til stadig flere opgaver i forbindelse med den grønne omstilling.

Jesper W. Jensen fortæller at 70 procent af produktionen hos Tora går til enten vindmøller eller solceller.

Jacob Rath kan kun se at det blæser én vej for Delpro i forbindelse med den grønne omstilling.

Tora – grøn ude og hjemme

Når solen skinner, er Jesper W. Jensen, direktør for maskinfabrikken Tora A/S, lidt ekstra glad. Solstrålerne betyder nemlig, at de solceller, der blev etableret på den nyeste produktionshal, sammen med en varmepumpe kan klare al energi til hallen, der dermed er energineutral.

Det ligger meget fint i forlængelse af, at en stor del af Toras produktion går til den grønne omstilling. Siden begyndelsen af 00'erne har Tora leveret til vindmølleindustrien, og i dag leverer maskinfabrikken metalemner til både vindmøller og solceller. Omkring 70 procent af produktionen hos Tora går til den grønne omstilling, heraf 60 procent til vindmøllebranchen.

Hos Tora kan de stanse, bukke, laserskære, fræse, svejse og dreje i jern og fremstiller kundespecifikke emner. Til vindmølleindustrien kan de levere stort set alt, som skal bruges i en

vindmølles nacelle ("huset" bag vingerne) dog ikke til gearkasse og generator. Til solcelleanlæg kan de levere alle metalvarer omkring solcellerne.

Med 60 procent af produktionen, der går til vindmøller, kan man nemt blive lidt sårbar.

– Ja, det kan man, men vi kan hurtigt stille om til andre brancher, som vi også leverer til, og vi tror på, at vindmøllebranchen er der i mange år endnu. I 2012-22 blev der ikke produceret så mange møller, men vi er til gengæld helt overbeviste om, at der er masser af ordrer i vindmøllebranchen, når vi kigger længere frem, siger Jesper W. Jensen, der sammen med Jan Elsner, teknisk direktør, i 1995 etablerede Tora A/S, som i dag har 85 medarbejdere og ligger på Birkedam.

Grøn omstilling giver vind i sejlene hos Delpro

Den grønne omstilling har virkelig givet Delpro A/S vind i ryggen. På fem år er omsætningen næsten tredoblet fra 75 millioner kroner i 2016 til 200 millioner i 2021. De 200 medarbejdere arbejder med højspænding både i Danmark og i mange andre lande. Så snart de store vindmølleproducenter Vestas og Siemens/Gamesa sælger møller til lande rundt i verden, følger Delpros højspændings-specialister efter. I øjeblikket kobler medarbejdere fra Vamdrup strøm fra havvindmøller ved Taiwan til en transformatorstation.

Delpro har afdelinger i Norge, England, Holland, Polen og Taiwan, og....

– I øjeblikket er vi ved at gøre klar til store projekter i Portugal, Frankrig og USA, og hvis du ringer om et år, så er vi klar til at arbejde i flere lande, siger Jacob Rath, direktør og den ene af to indehavere af Delpro A/S, der ligger i Vamdrup.

Delpro er en entreprenørvirksomhed, hvor de fleste er uddannede elektrikere og har specialiseret sig i højspænding. Hos Delpro er det en dyd ud af at nærde med højspænding.

– Hos mange af vores konkurrenter er højspænding en lille del af en stor butik. Vi har valgt at sige, at højspænding er en meget vigtig brik. Hos os er nørd et plusord, siger Jacob Rath.

Lige nu må Delpro hente arbejdskraft fra udlandet til de mange opgaver i Danmark. Delpro løser blandt andet opgaver for Energinet og har lavet de ni substations, der forsyner Odense Letbane med strøm og har stået for al højspænding ifm. etablering af de store datacentre i Odense, Viborg og Fredericia.

Maden skal være bæredygtig – og lokal

Mindre madspild, færre kalorier og flere lokale råvarer. Kolding Kommune er én ud af 12 byer i Europa som vil finde løsninger til hvordan fødevarer systemet kan blive mere bæredygtigt.

Af Anette Jorsal

Kolding Kommune og Syddansk Universitet har fået otte millioner kroner fra EU. Pengene skal bruges til at proppe hele fødevarer kæden i gryden som står i et levende laboratorium. Ingredienserne er producenter, distributører, detailhandlen og forbrugerne.

Overskriften på projektet er FOOD2030 i Kolding, og der er sat fire år af til arbejdet i laboratoriet.

Kolding Kommune vil med FOOD2030 være med til at udvikle et fødevarer system der er mere bæredygtigt. Der bliver bl.a. kigget på madspild og fødevarer produceret lokalt.

Kolding er én af de 12 byer i Europa som er med i EU-projektet hvor deltagerne skal dele viden. Målet er at udvikle langvarige løsninger der skal give mere balance i fødevarer systemet.

Der er mange gode grund til at kigge på vores fødevarer system som på mange måder er skævt. Nogle har for lidt, andre for meget. 800 millioner mennesker er underernærede mens to milliarder er overvægtige. I vores rige del af verden smider vi cirka en tredjedel af vores mad ud, og flere og flere får livsstils-sygdomme.

De 12 EU-byer, der er med i projektet, rækker fra Oslo og Tampede i nord til San Sebastian og Athen i syd.

Take away vil være sundt alternativ

Shuang Chen, der kalder sig Tony, står sammen med sin studiekammerat Zenghui Lin, bag Wok to go-kæden.

Friske grøntsager og mad lige fra wokpanden. Det er målet med maden fra Wok to go i Adelgade med udsyn til Sct. Nicolai Kirke.

I juni 2022 åbnede Shuang Chen og Zenghui Lin Wok deres take away sted i Kolding. De kender hinanden fra dengang de gik på samme uddannelse i Odense. Siden har Shuang Chen været kok i 13 år i København mens Zenghui Lin i 2017 åbnede sin egen restaurant Atami Sushi på Akseltorv som i dag har afdelinger i Billund, Vejle, Fredericia og Odense. I 2021 fik Atami en Gazelle fra Børsen for sin vilde vækst. Kæden landede et overskud på knap seks millioner kroner i 2020/2021.

Det gav mod på mere, og derfor gik han sammen med sin ven Shuang Chen for at åbne en kæde med asiatisk take away-mad. De satsede fra starten på masser af grøntsager for at skabe et sundt alternativ til andre fastfood-produkter. Ud over faste retter på menukortet kan kunderne også selv sammensætte deres egen wokret.

– Vi vil tilbyde mad med flere grøntsager og helt frisklavet. Det skal ikke være fastfood, som skal varmes op i en mikroovn. Det skal være varmt og sundt og pæne portioner. Det skal ikke være dyrt, men stadig af god kvalitet, siger Shuang Chen.

Han må dog konstatere, at det tager lidt tid at vænne kunderne i Kolding til at spise nye grøntsager.

– Vi vil gerne give kunderne forskellige oplevelser med grøntsager, men i Danmark er der ikke så mange forskellige grøntsager, så det tager lidt tid, siger Shuang Chen.

Solskin leverer

lokale grøntsager

For ti år siden etablerede Lene Husted og Lolke van Mulligan et økologisk landbrug Solskin i Taps. Lolke var landmandsvikar og passede Solskin i fritiden, men allerede efter få år var der så meget efterspørgsel efter de økologiske varer at Lolke blev økologisk landmand på fuld tid. Salget er lige så stille gået fremad for forbrugerne har interessen for økologi, men:

– De er meget træge. Folk er vanemennesker. De køber ind hvor de plejer, og de er tilfredse når de ser et økomærke. De tjekker ikke om grøntsagen er dansk. 70 procent af de frugt- og grøntsager, vi spiser i Danmark, kommer fra udlandet, siger Lolke van Mulligan der senest har haft succes med at dyrke og sælge havreris.

De økologiske varer sælges fra en bod på Akseltorv og fra deres bod ved gården i Taps. Lolke kører ud med varer til kunder som har bestilt på nettet. Den største omsætning har Solskin dog hvert år i juli når turisterne i Christiansfeld kommer forbi deres bod i byen for at købe kirsebær som er plukket fra Solskins 500 kirsebærtræer.

Lolke van Mulligan, der er uddannet biodynamisk landmand i Holland, mener at økologi er nødvendigt af hensyn til kloden.

– Vi har begrænsede ressourcer på kloden, og hvis vi fortsat vil bo på vores planet, skal vi bruge de lokale ressourcer vi har. Og så er det vigtigt at vi ikke bruger kunstgødning. I mere end tre milliarder år har vi kunnet dyrke jorden uden kunstgødning og uden at jorden er blevet udpint. Vi skal ikke tilføre kunstgødning for alle næringsstoffer findes i jorden. Til gengæld mangler jorden liv, siger Lolke van Mulligan.

Alle dyr har navne hos Solskin hvor der er fire køer, en flok får, snart 29 høns. På de 12 hektar står der et væld af forskellige grøntsager.

Samarbejde kan sikre fremtidens arbejdskraft

Med manglen på arbejdskraft er det mere vigtigt end nogen sinde at virksomhederne åbner op for samarbejde med skoler og uddannelsesinstitutioner for at sikre fremtidens arbejdskraft. I Kolding Kommune findes der allerede en lang række stærke samarbejder.

Af Tanja Marek

For erhvervsvirksomheder i lokalområdet kan et samarbejde med en folkeskole, en ungdomsuddannelse eller en videregående uddannelse være en investering i egen virksomhed for efterspørgslen på kvalificeret arbejdskraft vil kun stige.

Mange virksomheder har allerede et blik for den samfundsmæssige opgave, så de tænker på den lange bane, og på at de har en forpligtelse i forhold til vores unge mennesker i at give dem en bredere palet at vælge ud fra. Et tættere samarbejde vil også tilskynde til udveksling af viden, skabe langsigtede partnerskaber og muligheder samt fremme innovation, iværksætterånd og kreativitet.

I folkeskolen kan der være tale om virksomhedsbesøg eller en gæstelærer, på ungdomsuddannelserne kan det være oplæg for eleverne, cases med en opgave de kan løse for virksomheden og på de videregående uddannelser er der oftest tale om praktik, projektsamarbejde eller studiejobs.

Bliv her inspireret af tre stærke lokale samarbejder – med erhvervslivet i fokus.

Et udbygget samarbejde mellem erhvervsliv og skoler og uddannelsesinstitutioner kan hjælpe elever og studerende med at få de kvalifikationer de har brug for på arbejdsmarkedet og til deres personlige udvikling.

Styrket skole-virksomheds-samarbejde

Fremskrivninger viser at vi 2030 mangler op mod 99.000 faglærte, og i 2025 er der behov for 10.000 ingeniører og kandidater inden for it og teknik.

Projekt Edison

Kolding sætter danmarkskord

Under temaet "Vores by i fremtiden" deltog 977 elever fra Kolding kommunes 6. og 7. klasser sidste år i den landsdækkende entreprenørskabskonkurrence "Projekt Edison" – og dermed var Kolding den kommune i Danmark der havde flest tilmeldte elever.

"Projekt Edison" afholdes af Fonden for Entreprenørskab, og er en sjov og lærerig opfinderkonkurrence hvor eleverne gennemgår en innovativ læringsproces.

Skolerne i Kolding har en lang tradition for at deltage i "Projekt Edison". I Kolding afvikles kommundefinalen i et samarbejde mellem IBC, Kolding Kommune og Pædagogisk Center, Business Kolding og en lang række virksomheder.

Projektleder på kommundefinalen er Charlotte Stensgaard fra IBC Kolding, og hun har selv 60 HHX innovationselever med som dommere når finalen afvikles. Hvert år deltager mere end 40 dommeres fra det lokale erhvervsliv – de skal bedømme de mange gode ideer og give eleverne feedback.

Danmark har brug for de krøllede hjerner der tænker nye tanker og kommer med nye løsninger. Alt det understøtter Projekt Edison der sår kimen til fremtidens iværksættere og kreative problemløser. Hvem har ikke brug for gode opfindere?

Vil du også gerne være dommer? Kontakt Tanja Marek på tamar@businesskolding.dk

Coding Pirates Kolding

De unge vil lære at kode

Hver onsdag mødes omkring 25 unge og deres frivillige undervisere på IBC med et formål, nemlig at kode, 3D printe og udforske ny teknik.

Coding Pirates Kolding er et fritidstilbud til unge mellem 11-17 år hvor de undervises i kodning og teknologiforståelse. Målet er at fange og udvikle de unges interesse for nye teknologier og øge antallet af IT-foretagsomme unge i Kolding. Hos Coding Pirates bliver man en del af et kreativt fællesskab hvor de leger og eksperimenterer med IT og teknologi.

Underviserne – ja, det er frivillige fra erhvervslivet som selv sidder i udviklingsstillinger, og har en interesse i teknologi og computere, og så er det lærere der sikrer den didaktiske ramme. De glæder sig over at kunne lege hver onsdag.

Flere folkeskoler arbejder med teknologiforståelse, og derfor er der også en øget interesse for at blive en del af Coding Pirates der oplever venteliste.

Coding Pirates har lokalafdelinger fordelt i hele landet, og sigter efter at skabe innovative produktudviklere. Kolding-afdelingen fik i efteråret en donation på 226.000 kr. fra Fonden House of Innovation til endnu bedre teknologiudstyr og materialer, samt afholdelse af flere åbne events i 2023.

Vil du være frivillig og lege med kan du kontakte Lene Wul på kolding@codingpirates.dk

Hard Skills Station

Tekniske kompetencer til de studerende

Hard Skills Station blev etableret i sommeren 2022, og er et tilbud til studerende på Campus Kolding der gerne vil give deres faglige kompetencer et boost – og især de tekniske.

Uddannelsesinstitutionerne har sammen med Business Kolding indgået en aftale med erhvervslivet om at skabe et community hvor de studerende kan træne de mere teknisk orienterede kompetencer som virksomhederne kalder på.

Formålet er at skabe en bedre forståelse mellem de studerende, uddannelsesinstitutionerne og virksomhederne, og skabe en fælles forståelse for hvilke kompetencer virksomhederne har brug for at få dækket – nu og i fremtiden. Virksomhederne

får også mulighed for at spotte deres næste store medarbejdertalent i deres egen "baghave".

Det er typisk erhvervsfolk der underviser, og emnerne favner bredt. De studerende kan deltage i workshops inden for både programmering og no-code, video, foto og podcast, samt automation, drone, design-skills, illustrator og laser-cutter.

Har du som teknisk virksomhed lyst til at byde ind med enten virksomhedsbesøg, case, oplægsholder, seminar, mentor eller andet, så er du velkommen til at kontakte Majbritt Lykke Sørensen på mis@businesskolding.dk

Vi skal uddanne ingeniører i Kolding

Kolding er stor nok til at uddanne sine egne ingeniører. Det mener direktør i Beckhoff Automation Aps, Michael Nielsen.

Problemknuser fra Fyn er glad for sit arbejde

Den 39-årige civilingeniør Peter Kristiansen er én af de dygtige medarbejdere som Beckhoff har formået at tiltrække. Oprindeligt er han fra Nyborg og tog sin uddannelse i Odense.

Han kom til virksomheden via et almindeligt jobopslag med start i januar 2021 selvom han intet forhold havde til Kolding på forhånd.

– Jeg forbandt faktisk mere Fredericia og Vejle med Trekantområdet, men efter at have bosat mig i Kolding ved jeg nu at byen ikke mangler noget. Til gengæld mangler der eksponering omkring hvad Kolding kan, siger han.

Til dagligt sidder han og agerer – efter eget udtryk – problemknuser for en lang række af virksomhedens erhvervskunder som han i overvejende grad kan hjælpe alene via telefon eller mail.

– Det er enormt interessante arbejdsopgaver som konstant udfordrer min faglighed, og vi har det sjovt socialt med hinanden. Der gøres virkelig en aktiv indsats for at ryste os sammen som hold, siger han og nævner et arrangement med tre timers padel omkring nytår hvor kollegaer kom tydeligt møre på arbejde dagen efter.

Beckhoff er leverandører af styringssystemer og komponenter til virksomheder der bygger maskiner og produktionsudstyr. Virksomheden er tyskejet og har sit internationale hovedkontor ved Hannover.

Af Anders Davidsen

På Beckhoffs danske hovedkontor i Kolding har direktør Michael Nielsen 18 ingeniører på lønninglisten, men det har krævet hårdt arbejde at nå dertil. På nuværende tidspunkt bliver langt de fleste ingeniører herhjemme uddannet i landets største uddannelsesbyer, og ifølge direktøren er de ofte ikke interesseret i at kigge mod en by som Kolding. Det ser han blandt andet ved at deres klassiske stillingsopslag sjældent har givet ret mange egnede kandidater.

– Så i dag bruger vi i stedet et eksternt rekrutteringsbureau som kan prikke mulige kandidater på skulderen. Det er langt mere effektivt, men koster mange penge, siger han.

Michael Nielsen har et stort netværk i landsdelen som blandt andet kommer sig af at han sidder i Dansk Industris bestyrelse for Trekantområdet. Han ved derfor at udfordringerne med at skaffe ingeniører langt fra begrænser sig til hans virksomhed.

– Vi prøver at brande os selv så tidligt som muligt for de studerende og er derfor med til alt lige fra praktikdage til seminarer. Samtidig har vi gæsteundervisere på ingeniøruddannelser og stiller gerne udstyr til rådighed for studerende, siger han.

Ifølge direktøren kan Beckhoff tilbyde en fair løn, men han rekrutterer ikke på lønninger. Motivationen skal primært komme fra jobbet i sig selv hvor han sælger sin virksomhed på at have en god arbejdskultur både socialt og fagligt.

– Der er mulighed for at arbejde med rigtig mange forskellige ting som giver en høj grad af frihed frem for mere afgrænset specialisering, siger han og fremhæver ligeledes Koldings meget centrale placering og gode infrastruktur hvor pendling fra byer som Odense og Esbjerg er oplagt.

Bliver drømmen om lokalt uddannede ingeniører til virkelighed, vil Beckhoff i øvrigt gerne tilbyde en-to praktikpladser ad gangen.

Vi har **gode jobs**
og spændende **uddannelser**
Er du **nysgerrig?**

KOMTILKOLDING.DK

Sammen designer vi livet